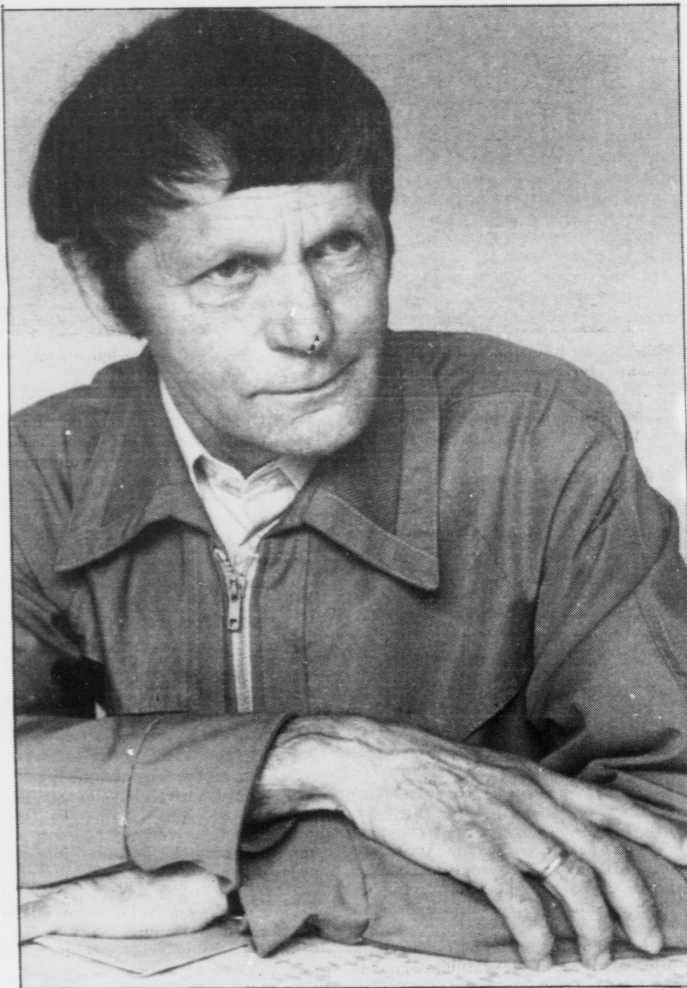

Hugleiðingar

Um dreingja-»krígsárini« í Vági — um katólsku kirkjuna — um Luther — um humanismu og um stavnemannin.

Niels Juel Nolsøe skrifar her nakrar forvitnisligar og kenslubornar hugleiðingar um dreingjaárini í Vági, tá teir spældu krigg. Síðani um stöðu kirkjunnar upp gjøgnum tíðina, um humanismu fyrr og nú, og at enda vísir hann á vandan, at ein ávísur stavnamaður skapar ræðslu í fólkinum fyri sosialismu — og ger sammetingar við tíðina, tá Hitler skapti ræðslu um gýðingarnar.

Niels Juel Nolsøe, ein av okkara frálíku skribentum, hevur enn einaferð biðið um innivist í Sosialinum fyri eini grein.

Tað eru ikki altíð tær stóru, ávirkanarsomu hendingarnar, sum skulu til, fyri at seta teg á ferð inn í hugaheimin fyri, antin við einari kenslu av sakni, at minnst aftur á sorgleys barnaár, ella fyri við undran og virðing at eygfara náttúruna, ella hugleiða um søguligar hendingar og

heimspekislig og søgulig virði, sum gera eina vallaraferð inn í hugaheimin áhuga-verða.

Tað, sum fekk meg til, fyri eina stund, at stíga inn í kvirruna, og út úr tí órógv-isfylta yrkudegi, ið sýgur okkum fastari og fastari í kyksendi sitt og heilt vil

køva okkum menniskju, var ein smávegis hending nú ein dagin. Ti inn í kvirruna mugu vit, um vit skulu gera okkum vónir um, í huganum at koma til farna nær.

Eg var staddur í barnaheimi mínum. Á loftinum, úti undir væðingini, har sjáldan verður farið, fullu eygu míni á eina rúgvu av træsvørðum, sum hava ligið órørd har í 40 ár.

Eg taki eitt av teimum í hondina, og mær rennur í huga eitt ørindi úr einum sang, vit sungu nógv fyri 40-45 árum síðan, sum skótár. Tá søgdu orðini einum ikki nógv, sjálvt um tey eru hugvekjandi, men eftir at so long tíð er farin, hava tey veruliga fingið týðning:

Fyrre ár frem, når os árene spreder vi som idag går med sang på vor vej, når i erindringen møjsomt du leder efter din drengetids barndom og leg, så kan det ske, der vil tit komme til dig tonerne, som af en kendt melodi, syner af drengetids herlighed til dig fængsle pány med et sært trylleri...

Við hesum svørðum fór mangur dystur fram millum okkum, sum vóru dreingir suðuri í Vági, seinast í 30-árunum og fyrst í 40-árunum.

Vit, sum finga okkara tilvitan tá, og høvdu varhugan av, at tað fóru óhugnaligar hendingar fram á meginlandinum í Europa, finga ein serligan krigsmentalitet. Okkurt útvarpstól var í bygdini, vit finga okkara í 1939. Vit hoyrdu rødd Hitlers, frættu um ta hevnd, hann svór yvir allar teir, sum lótu Týskland liggja eftir niðurbart, fjøtrað, ja heilt uttan tilverumøguleikar aftan á fyrra heimsbardaga. Týskir hermenn tóku aftur tað týðningarmikla Ruhr-øki, sum fransar høvdu havt hersett. Eisini hersettu týskarar Eysturriki, og tóku Sudetalandið, alt imeðan Chamberlain iðin fleyg millum London og Berchtesgaden

í Suðurtýsklandi, og royndi at fáa Hitler at binda frið. At enda kundi hann eisini, í september í 1938, aftaná seinasta samráðingarmfarið í Týsklandi, trína út úr flogfarinum í London, veitra við sáttmálanum í hondini og siga tey ódeyðligu orðini: »Peace for our time«. Men eitt ár seinni gjørdi Hitler innrás í Pólandi, og seinna heimsbardagi var veruleiki.

Vit, sum børn tá, hoyrdu ikki um annað enn krigg, hugsaðu ikki um annað og gjørdu litið annað enn at kriggjast, og mong vóru heimini tey, har vit upplivdu, at javnaldrarnir ikki finga pápan aftur.

Men vit kriggjaðust, og tvinnar vóru herfylkingarnar, vit úr Toftalið og teir vesturi úr Bø. Hitler mundi hugtaka mangan ungan tá, sum ikki kendi til ræðuleikarnar aftanfyrir stýri hansara. Okkara herferari hevði gjørt av, at vit vóru týskarar, og at hann var Hitler.

Eg minnst ein dagin, vit skuldu í bardaga. Allur herurin var komin saman inni í Toftarætt. »Der Führer« stóð uppi á rættargarðinum og helt røðu. Aftaná rættu vit armin og róptu »Sieg Heil«, og so vóru vit til reiðar at fara í bardaga. Teir vestan úr Bø komu út til okkara, og bardagin stóð í neytageilini, hesin geirin, ið rakk úr øðrum enda av bygdini í annan, sum eitt »ingenmandsland« millum bœin niðanfyrir og traðirnar í erva. Men nú er tann vakri grótgarðurin, sum forfedrarnir laðaðu, geillin og skjótt eisini allur bœurin burtur. So nogvur var gangurin av bardaga okkara, at nógv av tí vaksna fólkinum var komið niðan at hyggja.

Tað veruliga kriggið hasaði av, eins og eisini okkara spælan krigg, og svørðini vórðu lögð burtur. Men vit, sum hesi 5-6 árin høvdu livað sum í einari krigspsykosu og vóru búnaðir frá óvita til unglings, høvdu nú eisini næstan teirru somu tótleikakenslu, sum teir túsund-